

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

HIRST protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA (2)

(članak 3. Protokola br.1.)

Presuda velikog vijeća od 6. listopada 2005. godine

ČINJENICE

Podnositelj, John Hirst, britanski državljanin, star 54 godine, služio je kaznu doživotnog zatvora u zatvoru Njezinog Visočanstva Rye Hill (HM Prison Rye Hill), Warwickshire (UK). Dana 25. svibnja 2004. godine uvjetno je pušten na slobodu.

Dana 11. veljače 1980. godine Hirst je izjavio da se osjeća krivim za ubojstvo počinjeno uslijed smanjene računljivosti. Osuđen je na kaznu doživotnog zatvora s mogućnošću uvjetnog otpusta/pomilovanja. Obavezni dio kazne istekao je 25. lipnja 1994. godine. Međutim, ostao je u zatvoru budući da je Komisija za odlučivanje o puštanju na slobodu smatrala da i dalje predstavlja ozbiljan, štetan rizik za javnost.

Kao osuđeniku na kaznu zatvora, g. Hirstu je zabranjeno pravo glasanja na parlamentarnim i lokalnim izborima, temeljem članka 3. Zakona o zastupanju naroda iz 1983. (Representation of the People Act 1983). Prema podacima Vlade UK, navedeni Zakon odnosi se približno na 48 000 zatvorenika.

G. Hirst je pokrenuo postupak pred Visokim sudom (High Court) u smislu članka 4. Zakona o ljudskim pravima iz 1998. godine, tražeći proglašenje članka 3. nesukladnim sa Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Dana 21. i 22. ožujka 2001. godine njegov predmet je saslušan pred Divizijskim sudom (Divisional Court); no zahtjev je odbijen kao i naknadna žalba.

POSTUPAK I SASTAV SUDA

Zahtjev podnositelja, upućen 5. srpnja 2001. godine proglašen je djelomično dopuštenim dana 8. srpnja 2003. godine. Nakon održane javne rasprave 16. prosinca 2003. godine, u zgradi Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, Sud je 30. ožujka 2004. godine donio presudu, kojom je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Protokola br. 1. Konvencije te da nije potrebno posebno ocjenjivati predmet u smislu članka 10. i 14.

Temeljem Vladinog zahtjeva za preispitivanje presude, predmet je prosljeđen odboru velikog vijeća (u smislu članka 43. Konvencije), koji je dana 10. studenog 2004. godine zahtjev prihvatio. Dana 27. travnja 2005. godine održana je javna rasprava pred velikim vijećem u zgradi Suda. Zaprimiti su zahtjevi za miješanjem od strane zaklade za reformu kaznionica (Prison Reform Trust), AIRE Centar i Latvijske Vlade.

PRIGOVOR

Podnositelj se žali da je kao osuđenik na kaznu zatvora, bio izložen potpunoj zabrani glasačkog prava. Pozvao se na članak 3. Protokola br. 1., članak 14., te članak 10. Konvencije.

ODLUKA SUDA

Članak 3. Protokola br. 1

Opća načela

Sud je naglasio da je pravo zajamčeno člankom 3. Protokola br. 1. odlučujuće za uspostavljanje i održavanje temelja učinkovite i smislene demokracije, vođene vladavinom prava. Također, istaknuo je da je pravo glasa pravo, a ne privilegija.

Ipak, prava sadržana u članku 3. Protokola br.1. nisu apsolutna. On dozvoljava određena ograničenja i država koja je ratificirala Konvenciju mora imati slobodu procijene u tom području.

U Europi postoje brojni načini organiziranja i vođenja izbornog sustava, kao i bogatstvo različitosti, između ostalog, u povijesnom razvoju, kulturnoj raznolikosti i političkoj misli. Na svakoj je državi članici da ga prilagodi svojoj demokratskoj viziji.

Međutim, svako ograničenje prava glasa, mora biti uvedeno u skladu sa legitimnim ciljem i mora biti proporcionalno. Niti jedan od uvjeta ne smije ometati pravo slobodnog izražavanja građana u izboru zakonodavca. Drugim riječima, oni moraju izražavati brigu za održavanjem integriteta i učinkovitosti izborne procedure kojoj je cilj da se utvrdi volja naroda kroz opće biračko pravo. Bilo kakvo odmicanje od načela općeg biračkog prava dovodi do rizika narušavanja demokratske valjanosti izabranog zakonodavca i donesenih zakona. Izdvajanje bilo koje grupe ili kategorije iz većine stanovništva mora biti u skladu sa zahtjevima i svrhom članka 3. Protokola br. 1.

Pogotovo u odnosu na zatvorenike, Sud je naglasio da oni općenito i dalje uživaju sva temeljna prava i slobode zajamčene Konvencijom, osim pravo na slobodu, gdje zakonito određeni pritvor izričito ulazi u doseg članka 5. (pravo na slobodu i sigurnost). Zbog toga, nema govora da zatvorenici gube svoja prava iz Konvencije samo zbog što su osuđeni na kaznu zatvora. Konvencijski sustav, gdje su tolerancija i širokoumlje priznati temelji demokratskog društva, ne predviđa automatski gubitak glasačkog prava samo zbog toga što bi to moglo uvrijediti javno mišljenje.

Taj standard tolerancije ne sprječava demokratsko društvo da poduzme korake kojima se štiti od djelovanja kojem je namjera uništiti prava i slobode zajamčene Konvencijom. Članak 3. Protokola 1., koji obuhvaća sposobnost pojedinca da utječe na sastav zakonodavne vlasti, ne isključuje ograničenje izbornog prava osobama koje su, na primjer, ozbiljno zlouporabile javnu poziciju ili čije ponašanje je ugrožavalo vladavinu prava ili demokratske tekovine. Međutim, ozbiljne mjere kao što je gubitak glasačkog prava, ne smiju se olako shvatiti i načelo proporcionalnosti traži zamjetnu i dovoljnu vezu između sankcije i ponašanja i posebnih okolnosti koje se tiču dotične osobe. Kao i u drugim okolnostima, neovisan sud, primjenjujući kontradiktorni postupak, osigurava jaku zaštitu protiv arbitrarnosti.

Legitiman cilj

Sud je utvrdio da članak 3. Protokola br. 1. nije niti utvrdio niti ograničio ciljeve kojima mjera mora težiti. Vlada UK je izjavila da je cilj mjera spriječiti kaznena djela, kažnjavajući ponašanje osoba osuđenih na zatvorsku kaznu, kao i povećanje građanske odgovornosti, te poštivanje vladavine prava. Sud je prihvatio da se može smatrati da članak 3. slijedi taj cilj.

Proporcionalnost

Vlada je izjavila da je zabrana u biti ograničena u svojoj primjeni i utječe na samo 48 000 zatvorenika, i to one osuđene za kaznena djela dovoljno ozbiljna da opravdavaju kaznu zatvora. U navedenu kategoriju nisu uključene osobe u pritvoru radi nepoštivanja suda ili zbog propusta plaćanja globa.

Međutim, Sud je smatrao da 48 000 zatvorenika predstavlja značajnu brojku i da se ne može sa sigurnošću utvrditi da je učinak zabrane zanemariv. Također, uključivao je široki krug počinitelja i kazni, od jednog dana do doživotne kazne zatvora i od relativno malih prekršaja do najozbiljnijih. Također, određujući sankciju, kazneni sudovi u Engleskoj i Walesu nisu se očitovali o gubitku prava glasa zbog čega nije dovoljno očigledno da postoji neposredna veza između činjenica svakog pojedinog predmeta i oduzimanja prava glasa.

Što se tiče težine koja se može pridati stajalištu koje je usvojio zakonodavac i sudstvo u UK, ne postoji dokaz da je zakonodavac ikada želio ocijeniti suprotstavljene interese ili ocijeniti proporcionalnost potpune zabrane prava glasa osuđenima na kaznu zatvora. Ne može se tvrditi da su članovi zakonodavstva proveli bilo kakvu dublju raspravu, u svjetlu moderne politike sankcioniranja i visokim standardima za poštivanje ljudskih prava, o daljnjoj opravdanosti zadržavanja takvog općeg ograničenja na glasačko pravo zatvorenika.

Također, očigledno da priroda tih ograničenja glasačkog prava, ukoliko postoje, osobama osuđenima na kaznu zatvora, općenito treba biti stvar Parlamenta, a ne nacionalnih sudova. Dakle, domaći sudovi nisu trebali ocjenjivati proporcionalnost samih mjera.

Što se tiče postojanja ili nepostojanja suglasnosti među državama članicama, Sud je utvrdio da iako postoje određena odstupanja u pojedinim zemljama, nesporno je da UK nije jedina među zemljama članicama Konvencije, koja je oduzela glasačka prava svim zatvorenima. Također, može se reći da zakon u UK ima manji doseg nego zakoni određenih drugih zemalja. Ne samo da se u UK pritvorenci, zbog nepoštivanja suda i neplaćanja globa izuzeti od njegove primjene već se, za razliku od stajališta u nekim zemljama, pravna nemogućnost glasanja otklanja u trenutku kad je osoba puštena na slobodu. Međutim, ostaje činjenica da su u manjini države članice Konvencije u kojima postoji potpuna zabrana glasačkog prava za osuđenike na zatvorsku kaznu odnosno u kojima ne postoji odredba koja dozvoljava glasovanje takvim osuđenima. Iako je Vlada dostavila svoje podatke, u tu kategoriju ne ulazi više od 13 zemalja. Štoviše, to što se ne može izdvojiti zajednički europski pristup navedenom problemu, samo po sebi ne može biti odlučujuće za problematiku.

Zbog toga, Sud ponavlja da je sloboda procijene široka ali nije sveobuhvatna. Osim toga, iako se situacija donekle poboljšala Zakonom iz 2003. godine, koji je po prvi puta omogućio pravo glasa u pritvoru, članak 3. Zakona iz 1983. godine ostao je netaktičan instrument. Lišio je konvencijskog glasačkog prava značajnu kategoriju ljudi i to na način koji nije prepoznavao razlike. Primjenjivao se automatski na osobe osuđene na zatvor bez obzira na duljinu zatvora i bez obzira na prirodu ili ozbiljnost počinjenog djela i pojedine okolnosti predmeta. Takvo opće, automatsko i nekritično ograničenje vitalno važnog konvencijskog prava mora biti

tumačeno izvan bilo kakve prihvatljive slobode procijene, koliko god ta procjena široka bila, i kao takva nije u skladu sa člankom 3. Protokola br. 1.

Uzimajući u obzir da su države članice usvojile brojne različite načine rješavanja pitanja glasačkog prava zatvorenika, Sud je ostavio zakonodavcu UK da odluči o izboru sredstava kojima će osigurati pravo zajamčeno člankom 3. Protokola br. 1.

Članci 10. i 14.

Kao i vijeće, Veliko vijeće je utvrdilo da ne postoji potreba za posebnim ocjenjivanjem članka 10. ili 14.

U odnosu na članak 41. (pravična naknada) Konvencije, Sud je jednoglasno zaključio da utvrđivanje povrede samo za sebe predstavlja dovoljnu pravičnu naknadu u odnosu na pretrpljenu nematerijalnu štetu dok je, sa dvanaest glasova za i pet protiv, dodijelio podnositelju 23 200 EUR za izdatke i troškove postupka.